

Enkele praktische beschouwingen over jeugddelinkwentie

1. Inleiding

Deze beschouwingen hebben niet tot doel de een of andere theorie in verband met jeugddelinkwentie te staven of af te vallen. Hiertoe zijn beter geplaatste personen bekwaamder dan ik. De bedoeling is vanuit de praktijk enkele typische problemen nader te belichten en ze min of meer te dekriminaliseren. Want wanneer er over jeugdmisdadigheid wordt geschreven, gebeurt dit meestal in algemene termen. De jongeren worden vergeleken op basis van maatstaven die eveneens voor volwassenen worden gebruikt.

Nochtans betreft het grootste gedeelte van de processenverbaal die worden opgesteld ten laste van minderjarigen¹, minder erge feiten. Men begrijpe mij niet verkeerd: deze feiten zijn meestal erg belangrijk voor de minderjarige en zijn omgeving maar hebben geen gevolgen voor een derde partij.

Anderzijds zal ik een overzicht geven van de procedure die gevolgd wordt wanneer een minderjarige wordt aangehouden.

2. Cijfermateriaal

Ter illustratie enkele cijfergegevens:²

2.1. Tabel

Aard van het delikt	04/83	05/83	06/83	07/83	08/83	09/83	10/83	11/83	12/83	01/84	02/84	03/84	04/84	TOT.
Wangedrag	6	2	29	-	2	-	16	2	22	30	51	21	9	190
Verdwijning uit de ouderlijke woning	9	4	7	3	3	4	1	3	3	11	7	3	6	64
Schoolverzuim	1	2	-	-	-	-	-	-	2	34	16	6	4	65
Winkeldiefstal	1	2	4	-	2	2	5	-	-	5	2	3	2	28
Zakkenrollerij	1	1	2	-	-	1	-	5	1	-	-	3	2	16
Eenvoudige diefstal	-	-	2	1	1	-	3	1	3	-	-	-	1	12
Diefstal met braak	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3
Diefstal in voertuig	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	3
Diefstal met geweld	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	2	6
Diefstal van motor- fietsen	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	3
Slagen en verwon- dingen	-	2	1	-	-	-	2	1	-	-	2	-	2	10
Bedreigingen met een mes	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vandalisme	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

1. De strafrechterlijke verantwoordelijkheid is bepaald op de leeftijd van 18 jaar. Wanneer ik spreek over minderjarigen, bedoel ik jongeren van minder dan 18 jaar.

2. Cijfers afkomstig van de Politie Brussel, Gerechtelijke Directie, Sektie Jeugd en Gezin.

Vandalisme in voertuig	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Verboden wapendracht	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Mondelinge bedreigingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Valsheid in geschrifte	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Smaad	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Weerspannigheid	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2
Afzetterij	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

2.2. Overzicht in percenten

Wangedrag	190	46,3 %
Verdwijning uit de ouderlijke woning	64	15,6 %
Schoolverzuim	65	15,8 %
Winkeldiefstal	28	6,8 %
Zakkenrollerij	16	3,9 %
Eenvoudige diefstal	12	2,9 %
Diefstal met braak	3	0,7 %
Diefstal in voertuig	3	0,7 %
Diefstal met geweld	6	1,4 %
Diefstal van motorfietsen	3	0,7 %
Slagen en verwondingen	10	2,3 %
Bedreigingen met een mes	1	0,3 %
Vandalisme	1	0,3 %
Vandalisme in voertuig	1	0,3 %
Verboden wapendracht	1	0,3 %
Mondelinge bedreigingen	1	0,3 %
Valsheid in geschrifte	1	0,3 %
Smaad	1	0,3 %
Weerspannigheid	2	0,5 %
Afzetterij	1	0,3 %
Totaal	410	100,0 %

2.3. Behalve wat de verdwijning uit de ouderlijke woning aangaat, moeten deze cijfers met een zeer kritisch oog worden bekeken.

Zij betreffen uitsluitend minderjarigen die gesnapt werden tijdens een aantal zaken behandeld door de Brusselse Stadspolitie, Sektie Jeugd en Gezin.

Deze cijfers geven een overzicht van de verhoudingen tussen de verschillende delikten onderling, maar zij zijn niet absoluut.

2.4. Deze delikten kan men aan de hand van deze cijfers indelen in twee categorieën:

- typische jeugdmisdrijven
- andere

Onder typische jeugdmisdrijven versta ik: wangedrag, verdwijning uit de ouderlijke woning en schoolverzuim. Dit zijn geen vermogensdelikten en worden niet als dusdanig behandeld.

Een randgeval is weliswaar winkeldiefstal. Dit veel voorkomend misdrijf tegen eigendommen van derden wordt meestal door minderjarigen gepleegd.

3. Uitdieping vier typische jeugdmisdrijven

3.1. Wangedrag

Dit begrip dekt een hele lading mogelijkheden en is daarom nogal vaag. Wat bedoelt men juist met wangedrag? Een minderjarige, die tijdens een routinecontrole door politie of rijkswacht wordt geïdentificeerd op een uur en/of een plaats waar de gezondheid, zedelijkheid en veiligheid van de minderjarige in gevaar kunnen zijn, pleegt wangedrag. Konkreet houdt dit bijvoorbeeld in dat wanneer een minderjarige zich 's nachts in een kafee bevindt, de optredende agent of rijkswachter een proces-verbaal voor wangedrag zal opstellen ten laste van de minderjarige.

Dit gebeurt op basis van artikel 36, 2e van de wet van 8 april 1965. Onnodig te zeggen dat het natuurlijk de ouders zijn die verhoord zullen worden.

Nochtans is er een belangrijke zaak gebeurd: *de detektie*. Een gesprek met de minderjarige en zijn ouders zal moeten uitmaken wat de reden van dit wangedrag was. Meestal is dit niets ergs. Toch kunnen aldus dramatische situaties aan het licht komen.

3.2. Schoolverzuim

Niemand twijfelt aan de juiste betekenis van de term schoolverzuim. Er zijn synoniemen bij de vleet die het begrip mogelijk nog duidelijker maken: haagschool houden, spijbelen, brossen... . Trouwens, wie heeft er nooit gespijbeld? Het schoolverzuim toont de laatste tijd echter een onrustwekkende stijging.

Enerzijds is de school in de eerste plaats zeer zeker met de vinger te wijzen wegens het heel sporadisch uitvoeren van aanwezigheidscontroles, het niet melden aan de ouders van de afwezigheden van hun kinderen, het niet treffen van sankties bij betrapping op spijbelen... .

Anderzijds speelt het temperament van het kind hierin ook een rol. Sommige jongeren hebben het erg lastig om een hele dag op de schoolbanken te zitten en te luisteren naar al dan niet saaie leraars.

Opmerkelijk is ook het groot aantal kinderen van gastarbeiders die spijbelen. Uit gesprekken met deze kinderen kan worden afgeleid dat ze zich heel moeilijk aanpassen aan het huidige onderwijssysteem. Het overbruggen van de taalkloof lijkt voor hen het grootste probleem te zijn.

Het zou interessant zijn te weten hoe de jongeren hun spijbeluren doorbrengen. Meestal slenteren ze rond in winkelcentra en warenhuizen, wat het risico voor diefstal aanzienlijk verhoogt.

Reeds in 1971 bleek duidelijk uit het onderzoek dat J. Junger-Tas over jeugddelinkwenten deed, dat jeugdige misdadigers méér spijbelden. Wat natuurlijk niet inhoudt dat alle spijbelaars potentiële delinkwenten zijn.

3.3. Winkeldiefstal

Winkeldiefstal is het meest voorkomend vermogensdelikt bij jongeren. Het is gemakkelijk te plegen en wanneer de jongere gesnapt wordt, slaagt hij of zij er

meestal toch in het op een akkoordje te gooien met de winkeldirectie. Warenhuizen roepen daarentegen steeds de politie ter plaatse.

De meest voorkomende oorzaak van winkeldiefstal is het gebrek aan zakgeld van sommige jongeren. Zij worden bekoord door platen, sportuitrusting, kledij, Zij kunnen zich echter deze goederen niet veroorloven. Met alle gevolgen van dien.

Sommige minderjarigen stelen voor het geld: zij noteren de platen die hun vrienden nodig hebben en nemen ze weg uit een platenzaak. Daarop verkopen ze de gestolen platen aan hun kameraden voor de helft van de winkelprijs: de beide partijen varen er wel bij.

Opmerkelijk is ook de vindingrijkheid waarmee sommige jongeren stelen; zij maken gebruik van de meest ingewikkelde naaitechnieken om op de meest onverwachte plaatsen zakken, bergplaatsen, ... aan hun kledij te naaien.

Meer en meer wordt de indruk verwekt dat winkeldiefstal een zeer bloeiende jeugdsport is.

3.4. Verdwijning uit de ouderlijke woning of het tehuis

Men dient twee duidelijke ontvluchtingen te onderscheiden: enerzijds de verdwijning om de ouders te straffen, anderzijds de ontvluchting om aan bepaalde situaties te ontsnappen.

3.4.1. Weglopen om de ouders te straffen

Tijdens de puberteit groeit bij het kind een drang naar eigen oordeelvorming en naar sociale zelfstandigheid. Vandaar een poging om zich te emanciperen van het ouderlijke milieu en desnoods zelf in opstand te komen tegen het ouderlijke gezag als het om vrijheid en onafhankelijkheid gaat. Deze protesthouding wordt aangewakkerd als de ouders de puber als kind blijven behandelen.³

Wanneer de ouders niet in staat zijn die huiselijke konflikten te beperken, zal de puber er wel eens over denken een paar dagen van huis weg te gaan. Meestal komt het kind na een tweetal dagen zelf naar huis terug of wordt het door een politiedienst teruggebracht. Het verdere verloop beperkt zich meestal tot een bolwassing van de jongere door de tussenkomende politiedienst en door de ouders, waarna de zaak vergeten wordt.

3.4.2. Weglopen om aan bepaalde situatie te ontkomen of om de aandacht te trekken

Wanneer nu de minderjarige geregeld van huis wegloopt, is er een dringend sociaal onderzoek vereist. De reden voor deze herhaalde ontvluchtingen kunnen zijn: conflicten tussen de ouders onderling, gebrek aan huiselijke sfeer en genegenheid vanwege de ouders, enz.

De situaties kunnen soms zo onhoudbaar zijn voor de minderjarige dat deze zelf aan de jeugdrechter zijn plaatsing in een instelling vraagt. Dit is vanuit het standpunt van de jongere bekeken een zware beslissing, want indien de jeugd-

3. APPELMANS, 'Ontwikkelingspsychologie', niet uitgegeven nota's.

rechter erop ingaat wordt de jongere weggetrokken uit de voor hem zo vertrouwde omgeving.

Sommige jongeren die omwille van vroeger gepleegde misdrijven reeds in een tehuis geplaatst zijn, vluchten eveneens dikwijls weg uit de instelling. Meestal duurt hun ontvluchting niet lang, omdat ze ofwel zichzelf gaan aangeven, ofwel omdat ze zich zo verdacht gedragen dat ze worden opgepakt door de eerste de beste politiepatrouille.

Deze jongeren vluchten weg uit het tehuis omdat ze zo de zekerheid hebben dat ze hun jeugdrechter kunnen spreken. Het is zo, dat die magistraten overbelast zijn en hun dossiers met veel moeite afgewerkt krijgen. Vandaar de pertinente uitlating van een geplaatste jongere die naar aanleiding van zijn zoveelste ontvluchting uit zijn tehuis aan de politie verklaarde: '... ik moet wel iets doen, zoniet vergeten ze dat ik besta...'.

Anderen beleven hun ontvluchting als een ware sportieve aktie. Het is bekend dat de rijkswacht de jongeren naar hun tehuis begeleidt, als ze eruit ontvluchten. Meestal is de minderjarige pas aan de direktie van het tehuis overgeleverd of daar vlucht hij terug weg. Zulke situaties ontaarden echt in een 'Tom and Jerry'-scenario. Trouwens wanneer de minderjarig hierover wordt ondervraagd, antwoordt hij: '... voor de lol...', '... mij kan men niet opsluiten...', '... ik hou teveel van mijn vrijheid...'.

Al deze situaties zijn signalen. Ze betekenen dat het tijd wordt dat er ingegrepen wordt. Helaas ontbreken de middelen en het personeel ervoor, wat als gevolg heeft dat de minderjarige met zijn probleem blijft zitten en naderhand opnieuw wegvlucht. De vicieuze cirkel is niet gemakkelijk te doorbreken.

4. Overige misdrijven

4.1. Wat betreft de overige misdrijven door minderjarigen gepleegd, valt men in de kategorie zware delikten. Over het algemeen betreft het minderjarigen die niet aan hun proefstuk toe zijn. Meestal zijn zij reeds gekend voor andere feiten.

Zelden werken zij alleen, zonder dat er echt te spreken valt van bendevoorming. Meestal zijn het 3 à 4 jongeren. Opmerkelijk is ook dat jongeren misdrijven plegen die *dadelijk* opbrengen: diefstal, zakkenrollerij, Misdrijven zoals oplichting, chantage, heling, ... worden heel weinig of nooit door minderjarigen gepleegd.

4.2. Men kan zich de vraag stellen, hoe het komt dat minderjarigen zo weinig misdrijven plegen die als zwaar bestempeld worden. Twee oplossingen zijn mogelijk: ofwel plegen de minderjarigen inderdaad weinig wanbedrijven en misdaden, ofwel worden zij bijna nooit betrapt.

De eerste mogelijkheid is mijns inziens twijfelachtig, daar er toch nog steeds veel kriminaliteit heerst in Brussel. Uitsluitend de volwassenen hiervoor laten opdraaien zou onrealistisch zijn.

De tweede mogelijkheid is logischer: het niet snappen van de jongeren. Statistisch gezien, zitten wij, politiemensen, hier vast. Voor ons is het onbegonnen werk om dark-number misdrijven in cijfers vast te leggen. Niemand zal ooit tegenover een politieagent durven bekennen dat hij ooit een diefstal pleegde zonder betrapt te worden.

5. Wat gebeurt er nu wanneer een minderjarige gesnapt wordt voor het plegen van een misdrijf?

5.1. De minderjarige wordt meestal betrapt op heterdaad. Dit kan gebeuren door een politiepatrouille, die toevallig langs komt of door een derde persoon.

De minderjarige wordt dan overgebracht naar het kommissariaat, samen met de benadeelde partij (lees: slachtoffer), waar de sectie Jeugd en Gezin zich met de zaak zal bezighouden.

De officier met dienst stelt proces-verbaal op van de feiten. Hij verhoort de klager, de tussenkomende agent en tenslotte de minderjarige zelf. Hij kijkt na of de minderjarige al dan niet gekend is door Vrouwe Justitia.

Hierna neemt de officier contact op met de prokureur des Konings met dienst. Naargelang de belangrijkheid van de feiten zal deze magistraat aan de officier vragen om de minderjarige aan zijn ouders over te dragen, of om de minderjarige te zijner beschikking te houden. Dit houdt in dat de minderjarige naar het kabinet van de magistraat wordt overgebracht voor verder verhoor en desnoods voor het treffen van maatregelen. In dit geval zal de officier de ouders verwittigen en hen de beslissing van het Parket meedelen.

In het eerste geval zal de officier aan de ouders vragen om hun kind op het bureau af te halen en zal hij de ouders verhoren. De minderjarige en zijn ouders zullen dan later worden ontboden op het kabinet van de magistraat.

5.2. Eenmaal dat het Parket verwittigd werd, kan de officier geen beslissing meer treffen over de minderjarige. Het is de prokureur die beslist. Deze magistraat kan de zaak zelf afhandelen; dus de minderjarige en zijn ouders op de vingers tikken en de zaak seponeren of de zaak aanhangig maken bij de Jeugdrechtbank.

Er dient op gewezen dat de jeugdrechter geen straffen uitspreekt. Hij hoort de minderjarige over zijn misdrijf en treft maatregelen. Dit kunnen maatregelen van opvoedingsbijstand zijn, maar hij kan de ouders ook ontzetten uit hun ouderlijke macht.

Wanneer de minderjarige in een zedelijk minder goed milieu leeft, blijft de jeugdrechter bevoegd tot de meerderjarigheid van de jongere, zijnde 21 jaar. Wat schoolverzuim betreft, blijft de jeugdrechter bevoegd tot het einde van het jaar waarbinnen de minderjarige schoolplichtig is.

5.3. Het meest delikate punt in deze procedure is weliswaar de huiszoeking.

De huiszoeking kan slechts worden uitgevoerd na een schriftelijk bevel te hebben verkregen van een onderzoeksrechter. Daar deze procedure omslachtig en tijdrovend is, wordt aan de minderjarige gevraagd of hij bereid is om een huiszoeking te aanvaarden. Indien hij of zij akkoord gaat, wordt er een schriftelijke toelating gevraagd aan het gezinshoofd. Deze staat dit meestal toe. De huiszoeking beperkt zich dan tot de plaatsen waar de minderjarige zelf verblijft: zijn slaapkamer en/of zijn bureau. Indien er ernstige vermoedens bestaan omtrent andere misdrijven worden eventueel ook de garage, kelder of zolder aan een onderzoek onderworpen. De minderjarige en het gezinshoofd zijn aanwezig tijdens de huiszoeking. Indien er goederen dienen in beslag te worden genomen, wordt hen dat meegedeeld.

Dit onderzoek gebeurt door de officier en zijn agenten. Zij zijn in burger gekleed en hun verplaatsingen gebeuren aan boord van een anoniem voertuig.

6. Besluit

Er dient nog veel te worden gedaan opdat detectie en preventie de jeugdmisdadigheid zouden kunnen indijken. De Wetgever zou aan het Parket en aan de jeugdrechtbank een duidelijk werkinstrument dienen te geven dat de basis zou zijn van het Jeugdwelzijn. April 1965 ligt reeds ver achter ons en sindsdien is er veel gebeurd.

Christian De Coninck
Aspirant-Officier
Politie Brussel